

מאמר על יוסף הלוי בקטלוג "1965 היום"

מאת איה מירון

נולד בישראל, בין 1923 – 2009; בן 42 בשנת 1965

יוסף הלוי היה צייר אוטוידקט, שהתחנך כילד בתלמוד תורה וכנער בגימנסיה הרצליה בתל אביב. ב-1965 נמנה עם ארבעה אמנים בני הדור הצעיר שהציג יונה פיישר בתערוכה "מגמות באמנות ישראלית" – תערוכת הפתיחה של אמנות ישראלית במוזיאון ישראל, שהתקיימה בבנייני האומה, באותה שנה ייצג הלוי את ישראל בביינאלה הבינלאומית בסאו-פאולו (הוא הציג שם 43 ציורי שמן), יחד עם לואיז שץ (שהציגה אקוורלים) והפסלת חוה מחותן. ובכל זאת אפשר לומר שהלוי כמעט נמחה מתודעת האמנות הישראלית עם עזיבתו לאמסטרדם ב-1973. קודם לכן, בשנים 1956 – 1971, הציג הלוי בארץ 12 תערוכות יחיד – אך לאחר עזיבתו חלפו 16 שנים בטרם שב והציג בארץ תערוכת יחיד נוספת, במוזיאון יד לבנים בפתח תקוה (כיום מוזיאון פתח תקוה לאמנות).

ציוריו של יוסף הלוי ב-1965 נגדשו דימויים פולחניים של עולי רגל מביאי קורבנות ונושאי פירות ודגים, רוכבים ובעלי חיים מכונפים, ודמויות מלכים שייצגו מיתוסים מזרחיים קדומים. שפתו הציורית הרגה במובנים רבים מן הנוסחים המקובלים לביטוי תכנים מעין אלה. ייחודו היה בשילוב מסתרי המיתוס והדמיון עם מבע חף מאוירת מסימית או סוריאליסטית. הדרמה בציורו הרווי של הלוי התחוללה במשיכות המכחול החופשיות והדינמיות, ולא בשפת הגוף של הדמויות או במשחקי תאורה קיצוניים. עושר הצבעים שהכין בעצמו הקנה לציוריו חיוניות של מופשט אקספרסיבי, שאינו נסמך על כוחו של סיפור חזק. יתכן שביקורו בפריז ב-1963, בדומה לציירים ישראלים רבים אחרים בראשית שנות ה-60, משכה אותו לכיוון המופשט שהוצג אז בעיר. "דומה שנעזר לא מעט בציור של קבוצת COBRA [זיקתו זו של הלוי חריגה למדי באמנות הישראלית והיא קודמת בהרבה להגירתו להולנד], כאשר ניסח את קוויו כדימויים קריקטוריים משהו, גרוטסקיים משהו, מופשטים ככל שהינם, הרשומים במכחול ספונטני שחור על פני הגוונים החומים – ירקקים" (1).

בביקורת על תערוכתו של הלוי בבית האמנים בתל אביב (1966) כתב יואב בראל: "יתכן שאפשר לומר – עם כל הזהירות המתחייבת מהשערה כזאת – שבציוריו של יוסף הלוי מסתמן אחד המופעים הראשונים של ציור ישראלי טבעי וישיר; ציור שמצדיק את התואר "ישראלי", לא בהזדקקותו לסממנים ספרותיים אלא בתחושה מיוחדת לצבע, צורה ועיצוב" (2).

אלא שעבודתו של הלוי עברה במהלך השנים גלגולים רבים. אחרי הביינאלה בברזיל שהה 3 חודשים בניו יורק, "ביקורו בניו יורק ב-1965 ומפגש עם אסכולת ניו יורק (זו של מאת'רוול ורותקו יותר מכל) הטעינו את ציוריו יוסף הלוי בצבעוניות דקה, כאשר הדימויים פחתו במספרם ועטו נוכחות זואומורפית: מעין הגדלות של מיקרו-חיים" (3). בעשורים הבאים הלכו ציוריו של הלוי וגדלו בעוד דימויו הלכו והצטמצמו לכדי סימנים ואותיות.

(1) גדעון עפרת, קט' יוסף הלוי: ציורים (פתח תקוה: מוזיאון יד לבנים, 1989)

(2) יואב בראל, "יוסף הלוי בגלריה גורדון", "הארץ", 9/12/1966.

(3) גדעון עפרת, קט' יוסף הלוי: אותות (חולון: משכן לאמנות ע"ש מאירוב, 2007).